

Hög risk för penningtvätt och finansiering av terrorism genom betaltjänstföretag med transaktioner till Dubai och Afrikas horn

Bakgrund

Finanspolisen har analyserat ett antal företag som erbjuder betalningstjänster genom överföring av pengar till länder på bland annat Afrikas horn. Flertalet av de identifierade företagen använder sig av informella betalningstjänster, såsom hawala, i något led av transaktionskedjan.

Aktörer som agerar förmedlare av denna form av transaktioner är i regel uppbyggda kring internationella betalningsnätverk, med eller utan avancerad teknisk infrastruktur, och det är vanligt att både elektroniska och kontanta transaktioner används i kedjan. Finanspolisens analys har visat att både avsändare och mottagare av transaktionerna har kopplingar till länder på Afrikas Horn, företrädesvis Somalia, och i vissa fall Kenya, Uganda och Förenade Arabemiraten. Avsändarna är lokaliserade i Sverige.

Betaltjänstföretagen i analysen uppvisar brister i efterlevnaden av penningtvättslagen. Dessutom noteras kopplingar till extremism och annan kriminalitet hos både företagen själva och hos kunderna som använder betaltjänsterna. Mottagare av de totalt sett omfattande beloppen befinner sig ofta i områden med förhöjd risk för penningtvätt och terrorfinansiering. Sammantaget bedöms företagen användas för hantering och tvätt av brottspengar, alternativt för finansiering av våldsbejakande extremism i olika omfattning.

Informella betalningssystem – övergripande risker

Även om informella betalningssystem till viss del kan vara legitima, så medför systemets struktur inte sällan en bristfällig monitorering och försämrad spårbarhet av pengar. Detta möjliggör en anonymitet hos användarna av systemen.

Underrättelser ger stöd för att dessa system förekommer under helt illegala former i Sverige, och att systemen då används inom kriminella miljöer i syfte att tvätta pengar och även finansiera våldsbejakande extremism. Tidigare kartläggningar som finanspolisen har genomfört bekräftar att brottsligheten kopplat till penningöverföring kan vara omfattande, och att riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism genom sådana kanaler inte ska underskattas.

Tillvägångssätt

De undersökta betaltjänstföretagen tar emot transaktioner från kunder, framför allt genom swish, bankgiro, och kontanta betalningar. Beloppen kan variera mellan några tiotals kronor till flera hundra tusen per transaktion. Banköverföringar av större aggregerade summor sker sedan från betaltjänstföretagen till mottagande företag utanför Sverige, framförallt till Dubai, där växling troligen sker till USD. Överföringarna uppgår till mångmiljonbelopp per månad och företag. I några fall förekommer transport av kontanter via flyg från Stockholm till Dubai med hjälp av penningkurirer.

Vidare sker troligen överföringar från företagen i Dubai till lokala ombud på bl.a. Afrikas horn där den slutgiltiga mottagaren tar emot pengarna, alternativt sker detta genom elektroniska utbetalningar direkt till mottagarens konto, eller möjligen till en elektronisk plånbok på dennes

mobilttelefon. Ofta saknas tydlig redogörelse ifrån de aktuella företagen för hur pengarna når de slutliga mottagarna. Här finns alltså ett flertal tillvägagångssätt att tillgå, vilket är i linje med hur informella betalningssystem är uppbyggda.

Ombud och insamlare

Flera av betaltjänstföretagen använder också svenska ombud i sin verksamhet, på så vis erbjuds ytterligare kanaler och platser för genomförande av transaktioner och insamling av pengar i Sverige. Betaltjänstombuden tar emot inbetalningar från kunder, vilket kan ske på en rad olika sätt, dessa inbetalningar sänds sedan vidare till betaltjänstföretagets konton.

Det förekommer i vissa fall att betaltjänstföretag tar emot transaktioner direkt från privatpersoner, som i sin tur har tagit emot ett större antal betalningar från andra personer via olika kanaler. Dessa privata mellanhänder kan ses som en form av insamlare.

Kopplingar till penningtvätt, extremism och terrorism

Av de analyserade betaltjänstföretagens registrerade företrädare så förekom samtliga i underrättelseuppgifter om grov brottslighet, primärt avseende penningtvätt, terrorism och inhemsk extremism. Även flera av företrädarna för betaltjänstombuden i undersökningen förekommer i polisens underrättelser.

Bland identifierade kunder som överfört pengar genom några av betaltjänstföretagen förekom omkring 8 procent i underrättelser avseende grov brottslighet, däribland våldsbejakande extremism och ekonomisk brottslighet. Direkta kopplingar finns i vissa fall mellan dessa personer och företag eller stiftelser som också förekommer i polisens underrättelser.

Brister i tillämpning av penningtvättslagen

Det finns uppenbara risker att de regler som gäller enligt penningtvättslagen, exempelvis avseende rutiner för riskbedömning, kundkännedom och rapportering, inte följs fullt ut av de analyserade företagen. Då transaktionerna i flera led av betalningskedjan kan sakna tillräcklig dokumentation och kontroll så blir spårbarheten därmed begränsad. I de fall då betaltjänstföretagen involverar ombud och privata insamlare i sin verksamhet så ökar risken ytterligare för brister i kontroller av kunder och transaktioner. Således ökar även risken för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Särskilda riskindikatorer

- Transaktioner som skickas från svenska bankkonton, tillhörande betaltjänstföretag, till företag i Dubai kan utgöra risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Särskilt när beloppen är höga, pengarnas ursprung är oklart samt när processer för kundkännedom och annan dokumentation är bristfällig hos betaltjänstföretaget.
- Samma sak gäller transporter av kontanter, som sker med hjälp av penningkurirer, där destinationen är Dubai eller till andra jurisdiktioner där brister i bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism föreligger.¹ Särskilt gäller detta om aktiviteten förefaller ske i organiserad form och i stor omfattning.

Omständigheter som tyder på de aktiviteter som beskrivs ovan, och därför föranleder misstanke från verksamhetsutövare eller myndigheter, ska rapporteras till Finanspolisen i enlighet med lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Därtill är det av stor vikt att det i rapporter som omfattar utländska transaktioner också anges vilket mottagande land som avses.

Finanspolisen
Telefon: 010-563 41 80
Epost: fipo@polisen.se

¹ FATF, Jurisdictions under Increased Monitoring - March 2022